

Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt LSS

Verksamheten för Myndighetsbeslut och Öppenvård

Föreskrifter
Plan
Policy
Program
Reglemente

Riktlinjer

Rutiner
Strategi
Taxa

Förslag

Innehåll

1. Inledning och syfte.....	4
2. Målsättning och inriktning	4
2.1. Mänskliga rättigheter	4
3. Målgrupp och rätten till insatser.....	5
3.1. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS	5
3.2. Personkretstillhörighet	5
3.3. Förhandsbesked.....	6
3.4. Asylsökande	6
3.5. Goda levnadsvillkor	6
3.6. LSS och SoL kompletterar varandra.....	6
3.7. God kvalitet	6
3.7.1. Missförhållanden och anmälningsplikt	7
4. Handläggning	7
4.1. Ansökan om insats	7
4.1.1. Tolk.....	7
4.2. Utredning.....	8
4.3. Personkretsbedömning.....	8
4.3.1. Personkrets 1	8
4.3.2. Personkrets 2.....	8
4.3.3. Personkrets 3.....	9
4.3.4. Personkretsbedömning av barn	9
4.4. Bedömning av behov av insats.....	9
4.5. Föräldraansvar	10
4.6. Utredningsmodell.....	10
4.7. Dokumentation	12
4.8. KommunikERING.....	12
4.9. Beslut	12
4.9.1. Beslutsmotivering.....	12
4.9.2. Förbehåll.....	12
4.9.3. Tidsbegränsning av beslut	13
4.9.4. Gynnande beslut.....	13
4.10. Överklaga beslut	13
4.11. Information, samtycke och samverkan	14
4.11.1. Individuell plan.....	14
5. Insatser enligt LSS	14
5.1. Habiliteringsersättning	17

5.2.	Verkställighet av insatser.....	17
5.2.1.	Uppdragstagare inom det befintliga nätverket.....	17
5.3.	Uppföljning	17
5.4.	Dokumentation av genomförande av insatser	18
6.	Icke biståndsbedömt stöd.....	18
6.1.	Anhörigstöd	18
6.2.	Syn- och hörselinstruktör	18

1. Inledning och syfte

Den här riktlinjen rör myndighetsutövningen som fattar beslut enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). En riktlinje anger en riktning och en ram och förtydligar lagstiftningen. Den beskriver det som gäller i vanliga situationer. En riktlinje ska syfta till att skapa samsyn om utredning och beslut för både de som tar emot stöd, anhöriga, myndighet, utförare och kommuninvånare. Den ska dessutom bidra till en jämn kvalitet i verksamheten. Lagstiftning, rättspraxis och riktlinjen kan behöva kompletteras med ytterligare rutiner eller överenskomna arbetssätt.

Syftet med riktlinjen är att vägleda och bidra till:

- en rättssäker handläggning
- kunskap om gällande regelverk kring stöd och service till personer med funktionsnedsättning
- god samverkan mellan socialnämndens verksamheter, legala företrädare och närstående
- god samverkan inom kommunen och med andra aktörer som är aktuella för personer med funktionsnedsättning.

2. Målsättning och inriktning

Det nationella målet för funktionshinderspolicen är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Bjurholms kommuns verksamhet inom funktionshindersonrådet ska vila på de grundläggande principer som följer av de konventioner Sverige anslutit sig till, så som de kommer till uttryck i gällande svensk lagstiftning. Bjurholms kommun ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. De ska ges förutsättningar att kunna verka och bo i en god samhällsmiljö. De insatser som ges ska syfta till ökad självständighet och förbättrad livssituation för den enskilde brukaren.

2.1. Mänskliga rättigheter

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige ratificerade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i december 2008. Konventionen trädde i kraft januari 2009. Konventionens syfte är att stärka skyddet av de mänskliga rättigheter som personer med funktionsnedsättning har enligt de konventioner som redan finns. Den fokuserar på icke diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna få såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen innehåller rättigheter som varje barn ska ha och gäller alla barn och unga upp till 18 år som bor eller vistas i ett land. Sverige ratificerade konventionen 1990. Den 1 januari 2020 började Barnkonventionen gälla som svensk lag. Barnkonventionen slår bland annat fast att alla barn har samma rättigheter att växa upp under trygga förhållanden, att utvecklas och att skyddas mot övergrepp och utnyttjande. Barnkonventionen bygger på fyra grundprinciper:

- Barnet ska skyddas mot alla former av diskriminering (artikel 2).
- Barnets bästa ska beaktas i alla beslut (artikel 3).
- Barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6).
- Barnet ska ha rätt att säga sin mening och få den respekterad (artikel 12).

I socialnämndens verksamheter ska man arbeta för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

3. Målgrupp och rätten till insatser

3.1. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade började gälla den 1 januari 1994 och är en rättighetslag. Lagen grundar sig i alla människors lika värde. Verksamhet enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de som omfattas av lagen. Målet är att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Bärande principer i LSS är:

- tillgänglighet
- inflytande
- delaktighet
- självbestämmande
- helhetssyn
- kontinuitet

LSS-insatser kan endast beviljas till personer som ansöker om stöd och som ingår i någon av de personkretsar som lagen omfattar.

3.2. Personkretstillhörighet

LSS omfattar personer med:

- *Utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,*
- *Betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom,*
- *Andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.*

Huruvida en person omfattas av personkrets 1 och 2 bestäms utifrån den enskildes diagnos utan hänsyn till hans eller hennes stödbehov. Huruvida en person omfattas

av personkrets 3 bestäms istället utifrån den enskildes behov i förhållande till dennes funktionshinder (i förhållande till omgivningen).

3.3. Förhandsbesked

Enligt 16 § LSS kan en person på förhand få besked om hen har rätt att få insatser i den kommunen han eller hon har för avsikt att flytta till före eventuell flytt. Avsikten att flytta hos personen som begär förhandsbesked ska vara klar. Därför kan inte personen ansöka om förhandsbesked hos flera kommuner samtidigt. Myndighetsutövningen ska vara behjälplig med förhandsbesked för den som planerar att flytta från kommunen. När det inkommer en ansökan från en person som bor i en annan kommun och denne ansöker om förhandsbesked ska ansökan behandlas som om personen är bosatt i Bjurholms kommun. Om insatser beviljas ska inflyttningkommunen utan dröjsmål börja planera för att verkställa beslutet. Ett förhandsbesked gäller i 6 månader från och med den dag då insatsen kan verkställas för den enskilde.

3.4. Asylsökande

En asylsökande kan inte söka insatser enligt LSS, det är först när personen fått uppehållstillstånd som det är möjligt. Den enskilde kan däremot göra en ansökan om bistånd enligt SoL.

3.5. Goda levnadsvillkor

I LSS används begreppet goda levnadsvillkor, till skillnad från SoL, som ska ge den enskilde skäliga levnadsvillkor. Dessa begrepp beskrivs inte närmare av lagstiftaren. För att förstå innebörden i goda levnadsvillkor får målen för LSS studeras samt den rättspraxis som råder för respektive insats.

3.6. LSS och SoL kompletterar varandra

LSS och SoL kompletterar varandra. LSS utgör ett komplement till SoL och annan lagstiftning. Insatser enligt LSS och SoL är frivilliga och ges efter ansökan från den enskilde. Personer som omfattas av LSS och som är i behov av stöd ska i första hand prövas enligt LSS, men kan också ha rätt till insatser enligt SoL. Om den enskilde omfattas av LSS har denne rätt att välja om ansökan ska prövas enligt LSS eller SoL. En ansökan om insatser enligt LSS kan aldrig avslås med hänvisning att den enskilde kan få sina behov tillgodosedda genom insatser via SoL eller tvärtom. Ansökningar om bistånd enligt SoL omfattas inte av dessa riktlinjer.

3.7. God kvalitet

Av LSS framgår att verksamheten ska vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Kravet på god kvalitet gäller i myndighetsutövningen och såväl i offentlig och enskilt bedriven verksamhet.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOF S 2011:9) ska ha ett ledningssystem som stödjer nämndens, ledningens och medarbetarens arbete med att

- systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet
- planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten
- ange hur uppgifterna, som ingår i arbetet med att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten, är fördelade i verksamheten.

3.7.1. Missförhållanden och anmälningsplikt

Var och en som fullgör uppgifter inom LSS ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som ges är av god kvalitet. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande som rör den som får insatser inom verksamheten ska genast rapportera detta. Bestämmelserna i 24 a-g § LSS omfattar hela socialtjänsten. I yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet fullgörs rapporteringsskyldigheten till den som bedriver verksamheten. Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska dokumenteras, utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål.

4. Handläggning

Alla insatser enligt LSS är frivilliga, vilket innebär att insatser endast kan ges till den som ansöker om eller samtycker till insatser. Vid utredning av behov enligt LSS tillämpas evidensbaserad praktik. Det innebär att handläggaren väger samman sin expertis med bästa tillgängliga kunskap, den enskildes situation och önskemål samt lagens möjligheter vid beslut om insatser.

4.1. Ansökan om insats

Det finns inga formella krav på hur en ansökan ska utformas. Den kan vara muntlig eller skriftlig. Handläggaren behöver klargöra om det är fråga om en ansökan eller endast en begäran om information. Vid minsta tveksamhet diskuteras detta med den enskilde. Grundprincipen är att personen själv ska ansöka om insatser enligt LSS. Om den som söker är under 15 år eller saknar förmåga att på egen hand göra en ansökan kan den göras av vårdnadshavare eller av legal företrädare.

Huvudregeln är att vårdnadshavare gemensamt bestämmer i frågor som berör barnets personliga angelägenheter. Det innebär att en vårdnadshavare inte ensam kan ansöka om insatser enligt LSS i det fall vårdnaden om barnet är gemensam. I föräldrabalken finns dock en bestämmelse som innebär att om den ena vårdnadshavaren inte samtycker till en åtgärd till stöd för barnet kan socialnämnden besluta att åtgärden ändå får vidtas om det krävs med hänsyn till barnets bästa (6 kap 13a § Föräldrabalken). Undantaget gäller endast för insatserna biträde av kontaktperson, avlösarservice och korttidsvistelse.

Enligt socialtjänstförordningen 5 kap. 3 § har socialtjänsten ansvar för att anmäla till överförmyndaren om det anses finnas behov av en god man eller förvaltare för den enskilde. Handläggare skall bistå den enskilde med att ansöka om god man hos Överförmyndaren eller direkt till Tingsrätten.

4.1.1. Tolk

Av förvaltningslagen framgår att när en myndighet har kontakt med personer som inte behärskar det svenska språket eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad bör myndigheten vid behov anlita tolk. Handläggare ska förvissa sig om att den enskildes uppgifter och synpunkter kommer fram och att den enskilde kan tillgodogöra sig den information som lämnats. Såvida inte en fullständig förståelse i kommunikationen kan säkerställas på annat sätt bör en auktoriserad tolk anlitas.

4.2. Utredning

I LSS finns inga särskilda regler om hur en utredning ska inledas. Utredningar enligt LSS omfattas i stället av bestämmelserna i förvaltningslagen. Där framgår bland annat att alla ärenden som rör enskilda ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Utredningens omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken typ av insats som efterfrågas. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. En noggrann och relevant, individuell bedömning ska göras. Detta förutsätter bland annat god kännedom om olika funktionsnedsättningar, deras upphov, variationer och betydelse för möjligheterna att leva ett liv så likt andras som möjligt och i gemenskap med andra. Kunskap om vilka konsekvenser olika funktionsnedsättningar kan medföra och hur de kan reduceras genom t.ex. hjälpmedel och bostadsanpassning har också stor betydelse. Utredning och bedömning ska genomföras i samråd med den enskilde och beslutet ska bygga på en helhetssyn där hänsyn tas till sociala, medicinska, psykologiska och pedagogiska behov. Den enskildes önskemål och förslag ska prövas. Föräldrar till minderåriga barn, förvaltare, god man eller i vissa frågor god man med ombud ska om den enskilde så önskar, beredas möjlighet att ge sina synpunkter.

Innan behovsprövning av insatser enligt LSS utreder myndighetsutövningen om den sökande ingår i någon av de tre personkretsarna. Dessa benämns ofta i dagligt tal och också i riktlinjen som personkrets 1, personkrets 2 och personkrets 3. Bedömningen av om en person omfattas av LSS personkrets ska framgå av beslutet om insats enligt LSS och kan överklagas. Personkretsfrågan måste därför tillmätas stor betydelse i utredningsfasen.

4.3. Personkretsbedömning

En personkretsbedömning kan inte aktualiseras av andra omständigheter än ansökan om insatser enligt LSS. För att kunna avgöra om en person omfattas av någon av grupperna i LSS personkrets ska bedömningen grundas på läkarintyg och andra underlag (till exempel från arbetsterapeut) som bekräftar personens funktionsnedsättning och beskriver vilka konsekvenser den medför i vardagen för den enskilde och för livsföringen i övrigt. Vid personkretsbedömning görs alltid först en prövning mot personkrets 1, därefter personkrets 2 och slutligen personkrets 3.

4.3.1. Personkrets 1

För att en person ska kunna omfattas av personkrets 1 i LSS krävs att han eller hon har någon av diagnoserna utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd. Diagnosen ska vara medicinskt styrkt genom intyg. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör utvecklingsstörning, autism och autismsliknande tillstånd.

4.3.2. Personkrets 2

Personkrets 2 i LSS omfattar personer som i vuxen ålder fått en hjärnskada med ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder som följd. Utredningen ska styrka hjärnskada och betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör hjärnskador som förvärvats i vuxen ålder. Utlösande faktorer ska enligt lagens förarbeten vara sjukdom av kroppslig art (t.ex. tumörer, hjärnblödningar och trafikskador). Personer med olika psykiska sjukdomstillstånd som kan medföra

begåvningshandikapp t.ex. demens eller sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel räknas inte till personkrets 2. Personer med Alzheimers sjukdom kan omfattas av personkrets 2 om övriga kriterier uppfylls

4.3.3. Personkrets 3

Personkrets 3 i LSS omfattar personer med andra varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Funktionshindren ska vara stora och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ge ett omfattande behov av stöd eller service. Funktionsnedsättningen ska vara av en sådan karaktär att det i hög grad påverkar flera viktiga livsområden samtidigt, såsom till exempel boende, fritid, arbete eller behov av habilitering. Betydande svårigheter innebär att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som till exempel hemliv, personlig vård, kommunikation, förflyttning, mellanmännsliga interaktioner och relationer. För att omfattas av lagen krävs att samtliga villkor är uppfyllda. Funktionshindren kan vara medfödda eller förvärvade. I personkretsen återfinns barn, ungdomar och vuxna med långvariga habiliterings- och rehabiliteringsbehov. För personer med flera funktionsnedsättningar måste den samlade effekten bedömas. Små men flera funktionsnedsättningar kan tillsammans förorsaka betydande svårigheter. Bedömning av personkrets 3 görs i samband med handläggning av den enskildes ansökan om insatser. Underlag för bedömningen ska inhämtas från läkare, arbetsterapeut och psykolog. Det kan ibland vara svårt att bedöma hur funktionsnedsättningen hos den enskilde kommer att utvecklas i framtiden eftersom olika behandlingar och rehabiliteringsinsatser kan förbättra hälsotillståndet. Ett tidsbegränsat beslut innebär att personkretsbedömningen prövas igen vid förnyad ansökan eller då beslutet löper ut.

En person med psykisk funktionsnedsättning kan omfattas av personkrets 3.

En person med beroendeproblematik kan omfattas av lagen, om funktionsnedsättningarna är stora och varaktiga och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Det har ingen betydelse att behovet är förorsakat av beroende. Socialtjänsten har ansvar att vid behov ge vård för beroendet till dessa personer.

4.3.4. Personkretsbedömning av barn

Generellt bedöms barn på samma sätt som vuxna. Alla barn i låg ålder har svårigheter att tala, gå, äta själv och så vidare. Barns låga ålder kan därför göra att det inte framgår om funktionsnedsättningen är så stor att det orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Om det kan antas att barnets utveckling försenas med stigande ålder och läkare kan styrka varaktigheten av funktionsnedsättningen, kan personkretstillhörighet bedömas.

4.4. Bedömning av behov av insats

Bedömning av behovet av en insats och insatsens omfattning är alltid en individuell prövning som sker utifrån den sökandes hela situation, behov och önskemål. I bedömningen kan handläggaren vid behov referera till domar som innehåller jämförbara omständigheter. Bedömningen av den enskildes behov innefattar:

- personkretstillhörighet
- om behov finns av insatsen

- om insatsen är nödvändig för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor
- om behovet är tillgodosett på annat sätt

Vid bedömning görs en jämförelse med hur människor i dagens samhälle lever. LSS ska ge ett gott liv för personer med funktionsnedsättningar som behöver stöd. Den som har en funktionsnedsättning ska, genom det stöd LSS ger rätt till, kunna leva som andra.

4.5. Föräldraansvar

LSS har ett tydligt familjeperspektiv. Utgångspunkten i föräldraansvar är att två föräldrar delar lika på ansvaret. Tyngdpunkten i föräldraansvaret förändras i och med barnets ålder. Vid bedömning av behov av en insats enligt LSS till barn ska föräldraansvaret vägas in. För vägledning i vad som betraktas som normalt föräldraansvar får aktuell praxis inhämtas från exempelvis från Försäkringskassans rättsfallsöversikter samt prejudicerande rättsfall. Generellt kan sägas att föräldraansvaret är långtgående för barn upp mot 5-årsåldern.

4.6. Utredningsmodell

Individens behov i centrum, IBIC, är det handläggnings- och dokumentationsstöd som handläggare i Bjurholms kommun använder för att identifiera och beskriva den enskildes behov, resurser, uppsatta mål och resultat. IBIC innebär att det är den enskildes behov som ska styra vilka insatser som kan erbjudas och hur de sedan kan utformas. Med ett behovsinriktat arbetssätt görs en inventering som omfattar behov, resurser och mål. Dessa beskrivs innan insatsen bestäms och är utgångspunkten.

En bedömning av den enskildes behov görs av handläggare utifrån den enskildes ansökan om hjälp och stöd. Det är med andra ord den enskilde själv som i ansökan, med handläggares hjälp, ska definiera vilka behov som ska utredas. Behovet av insatser motsvaras av skillnaden mellan det bedömda funktionstillståndet och det avsedda.

När handläggaren utreder en ansökan om stöd och hjälp enligt IBIC görs detta utifrån den enskildes behov inom elva livsområden;

Lärande och att tillämpa kunskap

Detta beskriver behov som handlar om lärande, tillämpning av kunskap som är inlärd, tänkande, problemlösning och beslutsfattande.

Allmänna uppgifter och krav

Området beskriver behov som handlar om allmänna aspekter på att genomföra enstaka eller mångfaldiga uppgifter, organisera arbetsgång och hantera stress. Ett exempel på det är att beräkna tid och göra upp planer för olika aktiviteter.

Kommunikation

Kommunikation beskriver behov som handlar om allmänna och specifika drag i kommunikation genom språk och symboler och som innefattar att ta emot och förmedla budskap, att genomföra samtal och att använda olika kommunikationsmetoder och kommunikationshjälpmedel.

Förflyttning

Området beskriver behov som handlar om att röra sig genom att ändra kroppsställning eller att förflytta sig från en plats till en annan, att bära, flytta eller hantera föremål, att gå, springa eller klättra och att använda olika former av transportmedel. En person som behöver stöd med förflyttning kan behöva det både i och utanför hemmet.

Personlig vård

Detta beskriver behov som handlar om egen personlig vård, att tvätta sig och torka sig själv, att ta hand om sin kropp, att klä sig, att äta och dricka och att sköta sin egen hälsa. Personlig vård benämns också som personlig omvårdnad. Här ingår dusch och personlig hygien samt hjälp vid måltider.

Hemliv

Hemliv beskriver behov som handlar om att genomföra husliga och dagliga uppgifter som att skaffa mat, kläder och andra förnödenheter, hålla rent, reparera och ta hand om personliga ägodelar och andra hushållsföremål samt att hjälpa andra .

Mellanmänskliga interaktioner och relationer

Området beskriver behov som handlar om att genomföra de handlingar och uppgifter som behövs för grundläggande och sammansatta interaktioner med människor på ett i sammanhanget lämpligt och socialt sätt. När den enskilde exempelvis behöver stöd med att hålla kontakten med närstående omfattas det av detta område.

Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv

Området beskriver behov som handlar om de handlingar och uppgifter som krävs för att engagera sig i ett organiserat socialt liv utanför familjen, i samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv. När den enskilde exempelvis vill gå till gymmet, delta i föreningsliv eller gå till biblioteket omfattas dessa behov av detta område. En förutsättning för att kunna genomföra detta är att den enskilde själv kan förflytta sig, eller får stöd med det.

Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv

Området handlar om att engagera sig och utföra sådana uppgifter och handlingar som krävs vid utbildning, arbete, anställning och ekonomiska transaktioner. Att ha en legal företrädare kan vara aktuellt för den enskilde och det inryms inom detta område.

Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående

En omgivningsfaktor är "personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående". Det handlar om när den enskilde behöver stöd som syftar till att avlasta en anhörig. Det handlar vanligen om stöd i form av avlösarservice i hemmet, korttidsvistelse utanför det egna hemmet eller korttidsboende enligt SoL.

När behoven strukturerats upp utifrån de livsområden som aktualiserats gör handläggare en bedömning av om sökandens behov är sådana att han eller hon behöver insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor eller om behovet är tillgodosett på annat sätt. Ansökta insatser som är tillgodosedda på annat sätt ska leda till beslut om avslag. Även en begränsning i omfattning eller innehåll i förhållande till ansökan innebär att den enskilde har rätt till ett beslut om avslag. Om en ansökan avslås helt eller delvis ska handläggaren i sin bedömning motivera varför avslag meddelats.

Beslutsunderlag (utredning) ska alltid kommuniceras till den enskilde innan beslut om avslag för att bereda den enskilde möjligheten att kommentera utredningen.

4.7. Dokumentation

Handläggaren ska säkerställa att allt som kommer fram under utredningen om den enskilde och som har avgörande betydelse för ställningstagande och beslut dokumenteras. Dokumentationen ska ske löpande och vara väl strukturerad och tydligt utformad. Det ska framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar (Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, Socialstyrelsen (2015)). Väl utformad dokumentation underlättar individuell uppföljning av beslut, intern kontroll och tillsyn samt överprövning av beslut i förvaltningsdomstol.

Dokumentation av hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas. Det ska dokumenteras på vilket sätt barnets bästa har beaktats under utredningen och när beslut om insats fattas. Det ska även dokumenteras hur barnet har kommit till tals, vilken information som har lämnats, barnets inställning, föräldrarnas uppfattning och handläggarens bedömning.

4.8. Kommunikering

Ärenden som gäller insatser enligt LSS till enskilda ska som huvudregel kommuniceras innan beslut. Kravet på kommunikering innebär att beslut inte får fattas utan att den enskilde har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och fått möjligheter att yttra sig. Undantag är om beslutet inte går den enskilde emot, om uppgiften saknar betydelse för beslutet eller om det är uppenbart obehövligt att kommunicera. Den enskilde har rätt att muntligen vid besök lämna uppgifter inför nämnden, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om beslutsrätten har delegerats har den enskilde rätt att lämna uppgifterna till den som på nämndens vägnar ska fatta beslut i ärendet. Den enskilde ska informeras om denna rätt i samband med kommunikeringen.

4.9. Beslut

En enskild som inkommit med en ansökan har alltid rätt att få ett beslut. Beslutet kan innebära att insatser beviljas eller avslås, helt eller delvis. Beslutet ska vara tydligt. Det ska klart framgå vad den enskilde begärt och vad som beviljats respektive avslagits.

4.9.1. Beslutsmotivering

I beslutet ska det framgå vad som har beslutats samt enligt vilket lagrum beslutet är fattat. Beslutet ska även innehålla en beslutsmotivering för att den enskilde bättre ska kunna förstå varför ett visst beslut är fattat.

Ett beslut kan generera bifall, delavslag eller avslag på ansökan. Vid avslagsbeslut ska motiveringen vara tydlig och hänvisa till orsakerna för avslaget.

Den enskilde underrättas skriftligt om beslutet, oavsett om det begärs eller inte. Handläggare överväger om det finns fler parter som ska underrättas.

4.9.2. Förbehåll

Beslutet ska innehålla ett förbehåll som gör den fortsatta giltigheten av beslutet beroende av en omprövning från nämnden. Beslutet kan därmed återkallas när den enskilde inte längre har behov av insatsen. Det är dock viktigt att förbehållet kan

förstås av den enskilde och vid vilka precisa förutsättningar en omprövning kan komma att göras. Förbehållet innebär att handläggare har en regelbunden och löpande uppföljning av behovet av insatsen och ger möjlighet till omprövning när ändrade förhållanden råder.

Exempel på formuleringar av förbehåll:

”Vid förändrade omständigheter kan beslutet komma att återkallas”

”Omprövning av insatsen ska ske efter en tid av X år”

4.9.3. Tidsbegränsning av beslut

Tidsbegränsning av beslut får ske när särskilda skäl föreligger. Särskilda skäl anses föreligga när:

- behovet av insatsen kan variera över tid
- behovet är svårbedömt och tillräcklig utredning saknas vid tidpunkten för beslutet.

När insats för viss tid har beviljats upphör insatsen att gälla när tiden har löpt ut. Om det då fortfarande skulle föreligga behov av insatser ska en ny ansökan göras och ett nytt beslut fattas. Handläggare ska följa upp när ett tidsbegränsat beslut upphör att gälla och ge den enskilde information om att ny ansökan krävs, om denne vill ha rätt till samma insats fortsättningsvis. I samband med att en sådan ansökan prövas ska också uppföljning av den dittills bedrivna insatsen ske.

4.9.4. Gynnande beslut

Huvudregeln är, av hänsyn till den enskildes trygghet och behov av att kunna inrätta sig efter ett fattat beslut, att gynnande myndighetsbeslut inte kan ändras till den enskildes nackdel eller återkallas (37 § Förvaltningslagen). Undantag är om:

- det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
- beslutet har fattats utifrån felaktiga eller vilseledande uppgifter från den enskilde
- om tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart.

Om ett gynnande beslut ändras utifrån någon av dessa undantag är det ett beslut som avser myndighetsutövning. Ett sådant beslut kan inte fattas av utförare som verkställer beslutet. Vid ändrade förhållanden ska först alltid en omprövning av beslutet göras av handläggare.

4.10. Överklaga beslut

Ett avslagsbeslut eller ett delavslagsbeslut som myndigheten fattar kan överklagas. Om någon är missnöjd med ett beslut bör hen alltid höra av sig så fort som möjligt. Ett överklagande av ett myndighetsbeslut måste ha inkommit till nämnden inom tre veckor från det att den enskilde tog del av beslutet, annars avvisas överklagandet. Överklagandet ska vara ställt till förvaltningsrätten och bör innehålla en beskrivning av varför den enskilde är missnöjd med beslutet. Innan överklagandet skickas in till förvaltningsrätten bifogar handläggare ett yttrande huruvida beslutet omprövats eller ej samt om det finns något annat att anföra. Överklagan ska skickas in skyndsamt och vara Förvaltningsrätten tillhanda senast en vecka efter att den inkommit.

4.11. Information, samtycke och samverkan

Personer med funktionsnedsättning har enligt LSS rätt att få information om lagstiftningens mål och medel. Detta innebär enligt förarbetena till lagen att den enskilde och dennes närstående får uttömmande svar och väl anpassad information. Myndighetsutövningen och verksamheterna kan behöva samverka med varandra och med andra myndigheter utifrån personens individuella behov. Det kan vara samverkan med exempelvis Region Västerbotten, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. För att få lämna ut information eller inhämta information om personer med funktionsnedsättning behövs ett samtycke. I vilket syfte samtycke inhämtas ska dokumenteras, dessutom ska det framgå:

- vilka andra myndigheter som får kontaktas
- om och eventuellt när närstående får kontaktas
- vilka sakkunniga och referenspersoner eller andra som får kontaktas
- när samtycket har lämnats och hur länge det gäller.

En informationsskyldighet finns mellan kommunens medarbetare inom olika verksamheter, till exempel mellan hemsjukvård, myndighetsutövning och verksamheten. Informationsskyldigheten gäller för att alla parter ska kunna ge det stöd, den vård och omsorg personer med funktionsnedsättning har rätt till, förutsatt att den enskilde gett sitt samtycke.

4.11.1. Individuell plan

Enligt 10 § LSS har den som beviljas insatser enligt LSS rätt att få en individuell plan. Individuell planering enligt LSS består ofta av två delar, dels planeringsprocessen som den enskilde genomför tillsammans med berörda myndigheter, dels själva planen. I planen dokumenteras det som planeras, beslutats och genomförs. Syftet med en individuell plan är att den enskilde ska ges inflytande och överblick över de olika åtgärder och insatser som rör henne eller honom. Planen är till för att klargöra den enskildes behov av insatser samt underlätta samordning mellan de olika organ som individen får stöd av. Med planen blir det lättare att göra det tydligt när personen har behov av insatser från kommun, hälso- och sjukvård eller andra instanser.

5. Insatser enligt LSS

Insatserna för särskilt stöd och service är angivna i 9 § LSS och innehåller 10 punkter:

1. Rådgivning och annat personligt stöd

Regionen ansvarar för att ge den enskilde denna insats.

2. Personlig assistans eller ekonomiskt stöd för personlig assistans

Genom insatsen personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att erhålla ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. För rätt till personlig assistans krävs att den enskilde har behov av insatsen för sina grundläggande behov och att dessa inte tillgodoses på annat sätt. Med grundläggande behov avses personliga behov som att sköta sin personliga hygien, att klä på och av sig, måltider, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personens behov. Stödet ska

kunna finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge successivt ökade möjligheter till ett självständigt liv och möjliggöra för den enskilde att som andra i samhället kunna studera, delta i fritidsaktiviteter, få möjlighet till eget boende mm.

Personlig assistans till barn

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker enligt samma kriterier som för vuxna med funktionsnedsättning, d.v.s. barnet ska ha behov av hjälp för sina grundläggande behov och för andra personliga behov. Eftersom personlig assistans som ges till barn påverkar hela familjens situation är det också viktigt att assistansen anpassas till varje familjs individuella behov och att barnets vårdnadshavare ges ett avgörande inflytande över hur stödet till barnet utformas. Vid bedömningen av personlig assistans för barn ska föräldraansvaret beaktas genom att det hjälpbehov som går utöver det som är att betrakta som normalt föräldraansvar för alla barn i motsvarande ålder ska läggas till grund för bedömningen. Ett normalt föräldraansvar innebär något helt annat än den arbetsinsats ett barn med omfattande funktionsnedsättning kräver. Tiden och insatsen som går åt till att hjälpa ett barn med funktionsnedsättning att äta, sköta sin hygien, klä sig, röra sig, förflytta sig, kommunicera etc., är betydligt mer omfattande och krävande än för andra barn i motsvarande ålder. Det är behovet av extra tillsyn och omvårdnad med anledning av funktionsnedsättningen som rätten till personlig assistans avser. Det innebär att föräldrarnas ansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är.

För ansökningar om personlig assistans och assistansersättning finns en övre åldersgräns vid dagen före 65-årsdagen. Personlig assistans får dock behållas av en person som har beviljats den innan han eller hon fyller 65 år. (9 b § LSS)

3. Ledsagarservice

Ledsagarservice ges i syfte att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta den isolering som ofta blir följden av en omfattande funktionsnedsättning. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och ska ge möjlighet för den enskilde att delta i samhällslivet. Insatsen avser främst enklare aktiviteter. Ledsagarservicen är individuellt utformad och behovet varierar utifrån den enskildes intressen och aktiviteter. Avser ledsagarservicen barn och ungdomar ska det behov som går utöver vad som är normalt föräldraansvar för ett barn i motsvarande ålder ligga till grund för bedömningen. Barnets/ungdomens behov av att göra erfarenheter tillsammans med någon annan vuxen än sina föräldrar kan vägas in i bedömningen.

4. Biträde av kontaktperson

En kontaktperson ska vara ett icke professionellt stöd av en medmänniska som har ett stort engagemang och intresse för andra människor. Syftet med insatsen är att bryta den enskildes isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Insatsen kan komplettera anhörigkontakten. Bor den enskilde i boende med särskild service anses behovet tillgodosett genom boendeformen.

5. Avlösarservice i hemmet

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om den enskilde från anhöriga eller andra närstående. Utgångspunkt är den funktionsnedsattas hem. Insatsen ska kunna ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Insatsen kan ges såväl dagar, kvällar och nätter som helger. Avlösarservicen ger

möjlighet för närstående att delta i egna aktiviteter utanför hemmet eller avkoppling. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan också behöva tid för att ägna sig åt familjens övriga barn.

6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse innebär att den enskilde under kortare eller längre tid vistas i ett korttidshem, hos en korttidsfamilj, deltar i en kurs eller i lägerverksamhet. Avsikten är att den enskilde ska erbjudas miljöombyte, rekreation och få möjlighet till personlig utveckling. Anhöriga ska kunna ges avlösning och utrymme för avkoppling. Korttidsvistelse kan komma i fråga för att tillgodose såväl behov av avlösning för anhöriga som behov av enbart miljöombyte eller rekreation för den enskilde.

7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Rätten till skolbarnsomsorg för alla barn som går i skolan gäller vårterminen ut, till och med juni månad, samma år som barnet fyller 13 år oavsett årskurs. Ungdomar med funktionsnedsättning kan behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och/eller efter skoldagen samt under skollov och ferier även efter att skolbarnsomsorgen upphört. I andra fall kan det vara lämpligt att anordna särskilda grupper för att tillgodose önskemål som kan finnas bland ungdomar om att få träffa andra i en likartad situation. För barn och ungdomar i bostad med särskild service ingår fritidsverksamheten i boendet och behovet ska ingå inom ramen för boendeinsatsen.

8. Familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar

Ett av socialtjänstens främsta mål är att skapa förutsättningar för att barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska kunna växa upp i sina föräldrahem. Boende i familjehem eller bostad med särskild service är en insats som kan komma ifråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar. Insatsen ska ses som ett komplement till boendet i föräldrahemmet. Insatsen riktar sig till barn som har ett speciellt behov av stöd. Boendet ska vara utformat så att det ger barnet/ungdomen goda möjligheter till en god kontakt med sina föräldrar, syskon och andra närstående.

9. Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna erbjuds personer med funktionsnedsättning som trots stöd inte klarar att bo i ordinärt boende. I insatsen ingår att den enskilde får stöd att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden. Huvudformerna är servicebostad och gruppboende. I båda formerna ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter som en del av insatsen. Insatsen annan särskilt anpassad bostad innebär att den enskilde beviljas en bostad som är utformad och anpassad efter dennes behov. Insatsen ska ge den enskilde ett boende som leder till god livskvalitet och utvecklar hans/hennes möjlighet att leva ett självständigt liv. Oaktat de grundläggande principerna om den enskildes rätt till medbestämmande och inflytande över insatsernas utformande har den enskilde ingen ovillkorlig rätt att kräva att insatsen utförs av viss utförare eller på viss adress.

10. daglig verksamhet

Den som omfattas av personkrets 1 och 2, är i yrkesverksam ålder (67 år) men som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig har rätt till daglig verksamhet. Den dagliga verksamheten bör enligt lagens förarbeten rymma såväl aktiviteter med habiliterande inriktning som mer produktionsinriktade uppgifter. Syftet bör vara att bidra till

personlig utveckling, att främja delaktighet i samhället samt att utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Stor hänsyn ska tas till den enskildes önskemål om sysselsättningens inriktning. Omvårdnad ingår i insatsen. Oaktat de grundläggande principerna om den enskildes rätt till medbestämmande och inflytande över insatsernas utformande har den enskilde ingen ovillkorlig rätt att kräva att insatsen utförs av viss utförare eller på viss adress. I första hand ska daglig verksamhet beredas inom kommunens egen verksamhet. Efter individuell prövning, och om daglig verksamhet inte kan beredas inom kommunens verksamhet kan avtal med annan utförare tecknas.

5.1. Habiliteringsersättning

Habiliteringsersättning betalas ut till personer som har beslut om daglig verksamhet enligt LSS för de dagar den enskilde deltar i den dagliga verksamheten. Vid deltagande halv dag utgår halv ersättning. Ersättning utgår ej för dag då den enskilde är frånvarande från den dagliga verksamheten, oavsett anledning till frånvaron. För de personer som har beslut om daglig verksamhet men som har sin aktivering utifrån boendet, betalas ersättning ut för schemalagda aktiviteter i likhet med annan daglig verksamhet. Ersättningsnivån fastställs årligen av Socialnämnden.

5.2. Verkställighet av insatser

Beslut om bifall på begäran om insatser enligt LSS ska verkställas snarast och senast inom tre månader. Om det finns skäl som medfört att beslutet inte verkställts ska de dokumenteras. Utredning, planering och beslut sammanfattas i ett uppdrag som skickas till utföraren av beviljad insats. Uppdraget ska innehålla de uppgifter som bedöms nödvändiga för att utföraren ska kunna genomföra ett beslut om beviljad insats på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Uppgifterna lämnas efter den enskildes samtycke. Uppdragets utformning har stor betydelse som underlag för utförarens genomförandeplan.

5.2.1. Uppdragstagare inom det befintliga nätverket

Nämnden ska vara restriktiv med att anlita uppdragstagare inom den enskildes befintliga nätverk, såsom släktingar eller vänner. Särskilt gäller detta då insatsen syftar till att stärka det sociala nätverket eller erbjuda miljöombyte för den enskilde. I ärenden där behovet består endast av avlastning för vårdnadshavare kan i särskilda fall undantag göras.

5.3. Uppföljning

Varje beslut om insatser ska följas upp och utvärderas kontinuerligt eller vid förändringar. När en ny insats påbörjas kan behovet av uppföljning vara större och behöva genomföras tätare. I övrigt sker uppföljning av insatser som utgångspunkt en gång per år inom Bjurholms kommun. I samband med att uppföljning sker ska information om hur insatsen bedrivits begäras in, det kan ske genom att man begär att få del av genomförandeplan och genom att man ställer frågor till den enskilde. Det är viktigt att försäkra sig om att den enskilde får det stöd som beviljats, av den som utför insatsen. Ibland kan det vara svårt för den enskilde och dennes företrädare att ge uttryck för att han eller hon inte är helt nöjd med en insats. Uppföljningen ska ge den enskilde och dennes företrädare möjlighet att uttrycka sina åsikter till handläggaren utan att den som utför insatsen är närvarande.

5.4. Dokumentation av genomförande av insatser

Enligt LSS ska genomförande av beslut om insatser dokumenteras (21a-d § LSS). Både den som fattar beslut om insatser och den som utför dem har skyldighet att dokumentera. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet och beskrivningen av den enskildes förhållanden ska präglas av saklighet och objektivitet. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Se även Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOFS 2014:05) och Socialstyrelsens handbok om dokumentation under handläggning och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS.

I uppdrag till utförare ska handläggaren dokumentera om särskilda krav ställs på utformningen av insatsen med hänsyn till barnets bästa och för att barnet ska komma till tals och vara delaktig under genomförandet av insatsen. Handläggaren ska även följa upp hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals beaktas under insatsens genomförande.

6. Icke biståndsbedömt stöd

6.1. Anhörigstöd

Enligt 5 kap. 10 § SoL skall socialnämnden erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Anhörigstöd sker i olika former för att möta behovet hos anhörigvårdare. Det stöd som ej kräver biståndsbeslut är samtal, stöd och rådgivning, föreläsningar/tematräffar/ utbildningstillfällen samt deltagande i anhöriggrupp.

Avlösning i hemmet är ett stöd du kan läsa mer om ovan. Anhörigbidrag är ett biståndsbedömt ekonomiskt stöd för den som vårdar en närstående. Se Riklinjer "Anhörigbidrag".

6.2. Syn- och hörselinstruktör

Den som har nedsatt syn eller hörsel kan genom hembesök eller telefonrådgivning få information, råd och praktisk hjälp.

Den enskilde kan få hjälp med:

- Att hantera hjälpmedel
- Skötsel och viss service av hjälpmedel, exempelvis; slangbyte, filterbyte och rengöring av snäckan på hörapparater, felsökning av slinga till tv
- Att skicka in trasiga hjälpmedel för lagning
- Retur av mindre hjälpmedel
- Information om teknik som underlättar kommunikation och delaktighet i samhället
- Information om vart du vänder dig om du har nedsatt syn och hörsel
- Att kontakta exempelvis ögonmottagning, hörcentral samt syn- och hörselrehabilitering
- Information om kommunens service

- Information och utbildning av personal och anhöriga
- Talböcker, taltidningar

Kontakt med en syn- och hörselinstruktör är avgiftsfritt. Eventuellt förbrukningsmateriel bekostas av den enskilde.